
Durdurulamayan Rothbard

Mises Enstitüsü

Murray N. Rothbard (doğumu 1926) 7 Ocak 1995'de öldüğünde New York Times'da manşet olmayı ve o üzücü, şok edici ilk haftadaki diğer pek çok övgüyü hak etmişti. Sonra bir kitap yayınlandı ve buna dergilerin özel sayıları ve her türden övgüler eşlik etti. New York'daki cenaze töreni, son yarım yüzyılı aşan bir süredir, onun mükemmelliğine ve cömertliğine yaşamları ve düşünceleri ile temas eden insanları bir araya getirdi. Onun favorisi olan o eski harika ilahiyi söyledik:

Her insan ve millet karar verme noktasına geldiği zaman;
İyilik ve kötülük için, gerçeğin yalanla savaşında.

Rothbard iyiliği seçti ve asla tereddüt etmedi. Yaşarken, onun öğrencileri ve izleyicileri, haklı olarak, onun düşüncesinde liberal düşünce geleneğine dair mükemmel olan herşeyin zirvesini gördüler. O bu geleneği sağlam biçimde özel mülkiyetle ilişkilendirerek ve sistematik olarak bir toplumun özel mülkiyetle hiç uzlaşmadan gelişmesinin mümkün olmadığını göstererek bu geleneği geliştirdi. Bundan başka, diğer yüzlerce katkısı ile birlikte, "toplumsal sözleşme" teorisinin son kalıntılarını da liberal düşünceden temizledi.

Ölümünden sonra, bununla birlikte, onun mirası sorunu, sadece dostlarının değil, düşmanlarının da zihnindeydi. Rothbard'ın evrensel haklar, serbest ticaret, özel mülkiyet, barış ve merkezsizleşmiş yasal kurumlardan yana olan tavrı (bir kez bu konuda düşündükten ve anladıktan sonra) tutarlıdır. Fakat bu tavır yine de, Amerikan siyasal hayatındaki devletçi anlayışı rahatsız eder. Bu öyle bir anlayıştır ki, bir tür devletçiliği reddetmenize ancak başka bir tür devletçiliği kabul ediyorsanız izin verilir.

Bu yüzden sağdaki ve soldaki iftiracıları, onu, gençliği yozlaştıran ve müesses siyasal geleneği bozan tehlikeli birisi olarak gördüler. Siyasal etkisinin ötesinde, tartışmalar onun ekonomik teorileri, tarihsel yeniden inşaatları, felsefi yenilikleri ve siyasal stratejileri üzerinde bile şiddetlendi. İlmli klasik liberaller onu Mises'in suçlandığı aynı hata ile suçladılar: özgürlük ilkesini, uygulamada oldukça uzlaşmaz ve ısrarlı olarak, itibarsız hale getirmek.

Rothbard'ın her kanattan düşmanları, onun isminin ve çalışmalarının sessizce tarihin karanlığına gömüleceğini ve yeni nesillerin, muhafazakarların hep düşündükleri biçimde, onun anarşist zehrinden; sol-liberallerin düşündüğü biçimde aşırı kapitalist tepkisinden ve ılımlı liberallerin düşündüğü zararlı aşırılığından kurtulacağını umut ettiler.

Örneğin geçenlerdeki bir akademik çalışma, küçük bir delil bile göstermeden, bir zamanlar Rothbard taraftarı olan "modern liberteryen hareketin liderlerinin" pek çoğu üzerinde, sonraları "Rothbard'ın etkisinin yaşamı sırasında ve ölümü sonrasında azaldığını" ileri sürer.

Resimde, edebiyatta ve müzikte, tabii ki, entelektüel yaşamdaki geçici heveslerle kalıcı klasikleri birbirinden ayırmak zaman alır. Hayatı boyunca "devletin yaşayan en büyük düşmanı" ve "Bay Liberteryen" olarak da bilinen Rothbard'a ne olacaktı? Onun entelektüel mirası ve devletsiz toplumun ahlaki ve pratik faziletlerini göstermesi, temel olarak, siyaset alanında mı olacaktı? Yoksa yaşayacak olan, onun ekonomik katkıları -Mises paradigması açıklaması ve uzantısı - mı olacaktı?

Esas olarak, uzmanların onun dört ciltlik tarih çalışmasını, o dönemin ustaca yazılmış bir anlatısı olarak gördükleri kolonyal dönemin bir tarihçisi olarak bilinebilir miydi? Ya da onun ünvanı, ünlü kişiliği - bir entellektüel olarak kızgın ve şiddetli, bir insan olarak ılımlı ve neşeli - ile oldukça bağlantılıydı ki ölümünden sonra solsun?

Ölümünün üzerinden on yıl geçmesine rağmen, Rothbard'ın etkisinin sadece onun sağlığında değil sonrasında da devam ettiğini ve ilerlediğini söyleyebilmek için yeterince delile sahibiz. Onun katkılarını daima takdir edenler kutlama yaparlarken, Rothbardiyenizmin zayıflayacağını umut edenler fena halde hayal kırıklığına uğramış olmalı. Dahası onun mirası çalıştığı bütün alanları kapsamaktadır: Ekonomik teori ve politika, Amerikan tarihi, felsefe, hatta siyasal strateji ya da organizasyonu bile.

Onun hakkında yazmış olan herkes araştırma alanları yazı listesine, kitap isimlerine, ilgili konulara, yapılan katkılara dalmak durumundadır. Bu durum, David Gordon'ın vaktiyle işaret ettiği gibi, hepsi bir kişide toplanan, sizin karşılaştığınız en büyük dört ya da beş beyine ilişkin yazı gibidir. Ve, onun ölümünden beri, tek bir adamın düşüncelerinde toplanmış bu beyinlerden her biri devasa tartışmalara konu olmuş ve dillerden düşmemişlerdir.

Şu anda, New York Times'ın en çok satanlar listesi, Kolonyal Dönem, İlerici Çağ, Büyük Bozgun üzerindeki çalışmaları hemen hemen tamamıyla Rothbard'inkine dayanan Thomas Wood'un *A book on American History'sine* (*Amerikan Tarihi Üzeri-*

ne Bir Kitap) işaret etmektedir. Entellektüel bir fırtına yaratan bu kitap baştan aşağı Rothbardiyendir. Aynı Thomas DiLorenzo'nun çok satan çalışmaları için de söylenebilir. Rothbard'ın ölümünden soraki on yılda, akademik dünyadaki kitaplar arasında, onun düşüncelerine dayanan tarih ve ekonomi çalışmaları ve onun düşüncesindeki pek çok yeni çalışmalar görüldü: Basılmış ve baskı aşamasındaki pek çok diğerleri ile birlikte, Chris Sciabarra'nın *Total Freedom*'i, Hans Hoppe'nin *Democracy: The God that Failed*'i, Hunt Tooley'in *The Western Front*'u, Robert Higgs'in *Against Leviathan*'i, William Watkins'in *Reclaiming the American Revolution*'i.

Onun kitapları farklı insanlara ulaştırıldı. *Özgürlük Etiği (Ethics of Liberty)* İngiltere'de yeniden yayınlandı ve İspanyolca'ya, İtalyanca'ya, Almanca'ya, Fransızca'ya, Çekçe'ye ve Çince'ye çevrildi. *İnsan, Ekonomi ve Devlet (Man, Economy and State)* İspanyolca ve Çince'de yayınlandı. Sadece geçen hafta, bizim ofisimizde, *Yeni Bir Özgürlük İçin*'in (*For A New Liberty*) Lehçe güzel bir baskısı yapıldı. Makaleleri Rusça, İtalyanca ve Fransızca derlemelerde çıktı. Onun *Doğaya Karşı Bir İsyan Olarak Eşitlikçilik*'i (*Egalitarianism As a Revolt Against Nature*), *Amerika'nın Büyük Durgunluğu (America's Great Depression)* (Paul Johnson'un yeni bir sunuşu ile) isimli çalışması gibi, yeniden basıldı ve genişçe dağıtımı yapıldı. Kaba bir hesaplama, onun düşünceleri ile ilgili bir düzine tez ve tarih araştırmaları ile ilgili ilaveten altı tez yazıldı.

Mises Enstitüsü onun açığa çıkmamış ve yayınlanmamış makalelerinden oluşan *Paranın Tarihi ve Birleşik Devletler'de Bankacılık*'i (*A History of Money and Banking in the United States*) birleştirdi. Bu çalışma şimdi Friedman para tarihine Avusturyan bir alternatif olarak hizmet etmektedir. *Bastırulamayan Rothbard (Irrepressible Rothbard)* (Ed. Rockwell) yayınlandı. Justin Raimondo, onun yaşamını ve çalışmalarını saran pek çok miti dağıtan bir biyografi yazdı (*Devlet Düşmanı*).

Editörleri, *İnsan, Ekonomi ve Devlet*'i, orijinal basımından elde edilen (pek çok dilde ayrı olarak basılan) *Güç ve Piyasa*'nın harika birleşimi ile birlikte yayınladılar. Bu kitap, ilk baskısından sonraki 30 yılda sattığı gibi, ölümünden sonra da pek çok kez basıldı ve satıldı. Şimdi, (*Amerika'nın Büyük Durgunluğu* ile birlikte) çevirisinin iyi sattığı Çin'i de içerecek şekilde, dünya çapında ders kitabı olarak (Lisans ve yüksek lisans düzeyinde) okutulmaktadır. Biz muazzam bir arşiv materyali organize etmek ve korumak ve *İnsan, Ekonomi ve Devlet üzerine Çalışma Klavuzu* için komisyon kurduk. Çalışmasına iki arşivden, birisi Mises.org ve diğeri LewRockweell.com'da, sanal olarak ulaşılabilmesi için çalıştık.

Ofisimiz, "*Hükümet Paramız Ne Yapmaktadır*" (*What Has Government Done to Our Money?*) gibi çalışmalar ve "*Devletin Anatomisi*" (*Anatomy of the State*) ve *Sol ve Sağ: Özgürlük Olasılıkları*" (*Left and Right: The Prospects for Liberty*) gibi makaleler için her gün yeniden basma ve çeviri hakkı teklifleri almaktadır. Mises.org onun çalışmalarını online yapma, yeniden basma, yeni iktibaslar gibi görünen her bir bölüme ve daha fazla tartışmalara yetişememektedir. Onun metodoloji üzerine denemeleri ("*Bilimin Örtüsü*" gibi) ve merkezi planlama eleştirileri ("*Kamu Sektörü Safsatası*" gibi) her düzeyde yeni ilgiler toplamaktadır.

Önceden basılmamış *Karl Polanyi Eleştirisi (Critique of Karl Polanyi)* gibi bölümler, böylesi etkili analizleri keşfetmekten şaşırın Polanyi uzmanlarının dikkatini çekmiştir. Daha önce hiç basılmamış *Katolik Toplumsal Öğretisi (Catholic Social Teaching)* üzerine notları bu alandaki uzmanları şok etmiştir. O, soldaki bazı kesimler içinde, esas olarak, Etienne de La Boetie'nin siyasal düşüncesi üzerine bir uzman ve Burke araştırmacıları arasında, Burke'ün "*Doğal Toplumun Kanıtlanması*"nın (*Vindication of the Natural Society*) gerçek yorumunun (1958'de yazılmasına rağmen hala başvurulmuş bir eserdir.) önde gelen bir savunucusu olarak bilinir.

Özel konular üzerineki kısa notları bile yeni yayınlarda yer bulmaktadır. Rothbard'ın makaleleri bu siteye konulduğu zaman, *Blogosphere* çalışmalarını üzerineki notları düşünüldüğünde, yorumcular tarafından, sanki onlar dün yazılmış gibi değerlendirildi ve bu notları sıcak ve duygusal buldular.

Rothbard, *İktisadi Düşünce Tarihi (History of Economic Thought)* yayınlanır yayınlanmaz öldü. Fikir tarihi üzerine büyük bir eser olarak, Adam Smith'in katkılarını gözden geçirmesini, Marksist teori açıklamasını, Britanya bankacılığının çelişkilerini gözden geçirmesini ve pre-klasikleri uzun değerlendirmesini içeren düşüncelerinin pek çok boyutu iktibas edildi ve tartışıldı. Ciltler, yayıncının cilt başına 125 \$ olan aşırı yüksek fiyatlarında bile muazzam satıldı (Mises Enstitüsü daha düşük ücretli yeni baskılar için çalışıyor). Onun yorumları ile hemfikir olun ya da olmayın, bir tek eleştirimen yoktur ki onun bu konuları ele alış biçiminin muhteşem olduğunu ileri sürmesin.

Ya da bilimsel iktibasları düşünün. Akademik *logrolling ve öğretim üyeleri yerleşimi* için bu iktibasların ne oranda kullanıldığını göz önüne alınca, bir bilim adamı öldükten sonra, bu iktibasların güvenilir bir oranını elde etmek zordur. Ve önde gelen dergilerde Rothbard gibi radikal bir düşünürü işaret edilerek kazanılacak akademik bir fayda kesinlikle yoktur. Yine de, Social Science Citation Index ölçümlerine göre, Rothbard'a yapılan atıfların sayısı düşmemiş, gerçekte, ölümünü izleyen son on yılda, sağlığının son on yılındakinden daha fazla olacak şekilde artmıştır. (En son dergiler şunlardan oluşmaktadır: *Public Administration and Development, Zeitschrift Fur Soziologie, Paper in Regional Science, Georgetown Law Review, Journal of the Early Republic, Canadian Journal of Economics, Harvard Journal of Law and Public Policy Economic Inquiry, History of Political Economy* vb.).

Aynı durum *JSTOR* içindeki dergiler, *Google Scholar* ya da sizin isimlendirebileceğiniz başka herhangi bir index için de doğrudur. Ve kim basit Google web araştırması ile elde edilen 83 500 Murray Rothbard referansını tasnif etmeye başlayabilir. Hatta hızlı bir Google gazete araştırması bile, *Bloomberg*'den bir alıntı ve *FrontPageMag*'da bir hücum yazısı ortaya koyar, ki bu durum Rothbard erken öğrencilik yıllarından ölümüne kadar gazetelerde yazdığı için normaldir (son makalesi devletçi bir hain olarak Newt Gingrich'e bir saldırıydı).

Yukarıdaki oranlar, her ikisi de hemen hemen her gün Rothbardiyen düşünceye değinen *Mises.org*'daki (dünyadaki bir numaralı kurumsal ekonomi sitesi) günlük

yorumları ya da LewRockwell.com'u (dünyadaki bir numaralı liberteryen site) ya da internetdeki pek çok yan siteleri kapsamamaktadır. Sonra, kabul edilebilenden çok daha fazla kalifiye başvurunun yapıldığı Mises Üniversitesi gibi öğretim programları vardır. Bu program esas olarak ekonomi biliminin bütün boyutlarında yoğun bir Misesyen- Rothbardiyen eğitim programıdır. Ve, Rothbard'ın öncülük ettiği bir modele tamamen dayanan bir program formatında 60'dan fazla yeni makalenin ortaya konduğu Avusturyalı Bilim Adamları Konferansı vardır.

Mises Enstitüsü, fikir tarihindeki Rothbard'ın yerini ortaya koymak amacıyla çalışmak için her türlü sebebe sahiptir. Çıkardığı dergiler yeni çılgırlar açmaya devam etmektedir ve pek çok öğrencisi Rothbardiyen paradigmayı savunan ve geliştiren sıkı çalışmalar yapmaktadır. Onun stratejik görüşleri bile, asıl düşmanın solcu eşitlikten sağcı militarizme ve tersinden tekrar değiştiği karmaşık siyasal alanda bize klavuzluk ederek hergün yardımcı olmaktadır. O, Refah Devletine veya savaşa karşı çıkma ya da vergilendirilme veya askerlik hizmeti olmaksızın, özgürlüğün taviz vermeksizin nasıl desteklenmesi gerektiğini gösterdi.

Fakat bir miras ortaya koyma görevi, yalnızca yayın faaliyetleri, komisyon kurma ve teşvik etme aracılığı ile tamamlanamaz. Bir fikirler seti öğrencilerin ve öğretmenlerin zihinlerini meşgul etmeli ve bütün cenahlardan insanların entellektüel ilgisini çekmelidir. Teşvik edici çabalar, bireysel okuyucuların ayırdına vardığı, gerçeğin kendisinin zorlayıcı gücünün yerine geçemez. Bu nedenle, görevimizin sadece bu türden destekleyici çabalardan ibaret olmadığını, onun düşüncesinin elde edilebilir olması için bütün yolları kullanmak zorunda olduğumuzu bilmekteydik. Gerisi kendiliğinden gelecekti. Bu bizim bakış açımızdı ve hayal kırıklığına uğramadık.

Bizim çalışmamızın çoğu, küresel Austro-liberteryen hareketin en geniş anlamında 'bizim', Rothbard'ın bütün çalışmalarını içerir. Ama yine de daha yapılacak çok şey var. Rothbard arşivimiz bir insan ömründe yazılabileceğinden daha fazla mektup içermektedir. Basılmamış müsveddelerimiz var. Pek çok deneme basılabilir bir düzen içinde değildir ve tekrar düzenlenmelidir. Böyle olduğu için zorlukla yayım programına devam edebilmekteyiz. İnternete, kısa ifadeleri ve uzun konuşmaları içeren pek çok ses dosyası koyduk. Fakat yüklenmesi gereken çok daha fazlası var.

Rothbardcı gelenekteki öğrencilerin desteklenmesi gerekmektedir. Eğitim için, bir bağış müessesesi oluşturmak için ve araştırma kürsüleri kurmak için fonlara ihtiyacımız var. Biz hükümet desteği kabul etmeyeceğiz, her türlü özel çıkara dayanan sözleşmelerle çalışmayacağız ve büyük kollektif şirket desteklerine dayanmayacağız. Gelecekte, Rothbardcı perspektifin sahip olacağı herhangi bir başarı, desteklemeler nedeni ile değil gerçeğin gücü nedeni ile olacaktır.

Fakat başarı şansı nedir? Bırakalım Rothbard yanıtlasın:

En geniş ve en uzun dönemli anlamda, liberteryenizm nihayetinde kazanacaktır. Çünkü o, ve sadece o, insanın ve dünyanın doğası ile uyumludur. Sadece özgürlük insanın refahını, potansiyelini ve mutluluğunu sağlayabilir. Kısaca, liberteryenizm kazanacaktır, çünkü o gerçektir, insanlık için doğru siyasettir ve hakikat er-

geç ortaya çıkacaktır. ... Şimdi o sistematik teoriye sahibiz; bilgimizle tamamen donanmış, mesajımızı iletmek için hazırlanmış ve bütün grupların ve kesimlerin hayallerini zaptedecek kadar muktediriz. Bütün diğer teoriler ve sistemler açık bir şekilde başarısızlığa uğradılar: Sosyalizm her yerde geri çekilmektedir. ... ; liberalizm bizi bir sürü çözülemez problemler bataklığında bıraktı; muhafazakarlık statükonun verimsiz savunması dışında bir şey önermemektedir. Özgürlük, modern dünyada hiçbir zaman tam anlamıyla hakim olmadı; liberteryenler, şimdi, bütün insanlık için Amerikan rüyasını ve özgürlük ve refahın hüküm sürdüğü bir dünyayı gerçekleştirmeyi teklif etmektedirler.

Ve sevgili Murray, arkadaşımız ve rehberimiz, Mises Enstitüsü'nün başkan yardımcısı, bize yol gösteren bilim adamı, gerçekliği ilerletmeden ve düşmanları geriletmeden nasıl keyif alınacağını bize gösteren nazik insan, fikirleriyle ilgilenen milyonlarla birlikte enstitünün personeli ve bilim adamları bu takdiri size takdim ederler. Çalışmaları, özgürlüğü öğrenmeyi önemseyen ve medeniyetin mihenktaşları için savaşmakta üzerine düşeni yapan herkes için daima ulaşılabilir olsun. Mirası sonsuza dek yaşasın ve biz hepimiz özgürlük için mutlu savaşçılar olalım.

* <http://www.mises.org/fullstory.aspx?Id=1708>

Çeviren: Kudret Bülbül

Bürokrasi

Ludwig von Mises

Bürokrasi'den öğreneceğimiz çok şey var. Bunlar arasında faşizm ve sosyalizmin totaliterizm yaratmada aynı yatağı paylaşmaları; bazılarının iddiasının tersine piyasa ekonomisinin faşizmin panzehiri olması; bürokrasinin özel kesimden farklılığını yaratan şeyin kişiler ve kişilikler değil, motivasyonlar olması; sosyalizmin gerçekleşmesi imkansız ve medeniyetin zıddı bir teori teşkil etmesi; tenkit ruhunun kaybolmasının medeniyeti tehlikeye düşürmesi; fikir özgürlüğünün kaybolduğu yerde şarlatanların halkı aldatma imkanlarının artması hemen dikkat çekenlerdir.
